

**VILNIAUS UNIVERSITETO TEISĖS FAKULTETO
BAIGIAMOJO EGZAMINO
TARPTAUTINĖ IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖ
PROGRAMA**

Egzamino dalis (pagal eiliškumą) ir jos turinys		Trukmė	Pateikimo forma	Galimi naudoti informacijos šaltiniai (jų forma)	Papildomos pastabos
Praktinė dalis	1 praktinė užduotis iš Europos Sąjungos materialinės (vidaus rinkos) teisės	45 min.	Visiems studentams pateikiama ta pati užduotis Vilniaus universiteto Virtualioje mokymosi aplinkoje	Leidžiama naudotis visais informacijos šaltiniais, tiek spausdintais, tiek elektroniniais (t. y. Europos Sąjungos pirminės ir antrinės teisės aktais, nacionalinės teisės aktais, kita normine medžiaga, vadovėliais ir kita specialiąja literatūra, įskaitant teisės aktų ir teismų sprendimų paieškos sistemas internete).	Vykdoma pagal Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dekaną 2021 m. balandžio 12 d. įsakymą Nr. 220000-DV-11 https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2021/04/2021-04-12_TF_DI_baigiamujuegzaminuigyvendinimas.pdf
Teorinė dalis	1 atviras klausimas iš tarptautinės viešosios teisės ir 1 atviras klausimas iš Europos Sąjungos konstitucinės ir institucinės teisės	Studento atsakymui į vieną teorinį klausimą žodžiu skiriama iki 10 min.; Studentui raktiniams žodžiams pasižymėti raštu, jeigu reikalinga, kiekvienam klausimui skiriama iki 3 min.	Egzamino dalis žodžiu vykdoma Microsoft Teams platformoje; Kiekvienas studentas pasirenka bilieto numerį iš egzamino komisijos paruoštų 50 bilietų Antrasis bilieto klausimas skelbiamas atsakius į pirmąjį.	Negalima naudoti jokių informacijos šaltinių	Vykdoma pagal Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dekaną 2021 m. balandžio 12 d. įsakymą Nr. 220000-DV-11 https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2021/04/2021-04-12_TF_DI_baigiamujuegzaminuigyvendinimas.pdf

Baigiamojo egzamino temos ir studijų šaltiniai

Tarptautinė viešoji teisė

Temos

1. *Tarptautinės viešosios teisės samprata, šaltiniai ir subjektai.* Tarptautinės teisės raida ir ypatybės, santykis su tarptautine privatine teise, Europos Sąjungos teise. Tarptautinės teisės ir nacionalinės teisės santykis. Tarptautinės teisės šaltiniai. Tarptautinės teisės subjektai ir jų subjektiškumo klausimai (pripažinimas tarptautinėje teisėje, valstybės požymiai, valstybių teisių perėmimas, tarptautinių organizacijų subjektiškumo specifika, Jungtinės Tautos, NATO, Europos Taryba).
2. *Tarptautinės teisės principai.* Tarptautinės teisės principų samprata, klasifikacija, turinys, palyginimas, aiškinimas, įgyvendinimas. Jėgos ir grasinimo jėga draudimo, valstybių teritorinio vientisumo, sienų neliečiamumo, valstybių suverenios lygybės, nesikišimo į valstybės vidaus reikalus, tautų laisvo apsisprendimo, takaus ginčų sprendimo, žmogaus teisių apsaugos ir kiti principai. Tarptautinės taikos ir saugumo palaikymo mechanizmas (Jungtinių Tautų vaidmuo, Saugumo Tarybos, Generalinės Asamblėjos funkcijos, savigyna, humanitarinė intervencija, kova su terorizmu, nauji iššūkiai tarptautinei taikai ir saugumui).
3. *Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje.* Valstybių ginčų samprata ir rūšys. Ginčų sprendimo priemonės ir būdai tarptautinėje teisėje. Derybos, gerosios paslaugos, tyrimas, taikinamoji procedūra ir kitos taikios tarptautinių ginčų sprendimo priemonės. Tarptautinis Teisingumo Teismas, kiti tarptautiniai teismai ir arbitražo teismai (jų jurisdikcija).
4. *Valstybių atsakomybė tarptautinėje teisėje.* Valstybių atsakomybės sąlygos, pagrindai ir atsakomybės įgyvendinimo būdai. Atsakomosios priemonės. Aplinkybės, kurioms esant valstybė neatsako pagal tarptautinę teisę.
5. *Lietuvos valstybingumo klausimai tarptautinės teisės kontekste.* SSRS veiksmų prieš Lietuvos Respubliką teisinis vertinimas, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo tarptautiniai teisiniai pagrindai, pagrindiniai Lietuvos Respublikos pilietybės ir tarptautinių sutarčių klausimai.
6. *Tarptautinių sutarčių teisė.* Tarptautinės sutarties samprata ir atribojimas nuo panašių susitarimų. Tarptautinių sutarčių teisės principai. Tarptautinės sutarties sudarymas, įsigaliojimas, negaliojimo ir veikimo stabdymo bei nutraukimo pagrindai. Išlygos iš tarptautinės sutarties, pareiškimai. Teisių perėmimas tarptautinėms sutartims.
7. *Žmogaus teisės.* Tarptautinė žmogaus teisių chartija, universalūs ir regioniniai žmogaus teisių apsaugos ir gynimo mechanizmai tarptautinėje teisėje, žmogaus teisių ribojimo pagrindai. JT žmogaus teisių komitetas, Europos Žmogaus Teisių Teismas (jurisdikcija, peticijų priimtinumų sąlygos).
8. *Diplomatinė ir konsulinė teisė.* Diplomatinių privilegijų ir imunitetų, diplomatinė atstovybė, diplomatiniai atstovai ir jų skyrimo tvarka. Konsulinės funkcijos, konsulinių įstaigų personalas. Diplomatinė gynyba. Diplomatinė ir konsulinė santykių (funkcijų) palyginimas.
9. *Tarptautinė jūrų teisė.* Atskirų jūros erdvių (jūrų vidaus vandenys, teritorinė jūra, gretutinė zona, išskirtinė ekonominė zona, kontinentinis šelfas, atviroji jūra, tarptautinis jūros dugno rajonas) samprata ir pagrindiniai teisinio režimo institutai (taikus plaukimas teritorine jūra, persekiojimas karštais pėdsakais, valstybių jurisdikcijos jūroje taisyklės, atvirosios jūros laisvės, bendro žmonijos paveldo koncepcija ir kt.).
10. *Tarptautinė humanitarinė teisė.* Tarptautinės humanitarinės teisės principai. Ginkluotų konfliktų rūšys. Kombatantai, civilių apsauga, neutralitetas, okupacija. Tarptautinis baudžiamasis teismas.

Studijų šaltiniai

Teisės aktai

Tarptautinės sutartys

1. Jungtinių Tautų Chartija;

2. Europos konvencija dėl pilietybės;
3. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija;
4. Hagos konvencijos dėl karo įstatymų ir papročių;
5. Montevideo konvencija dėl valstybių teisių ir pareigų;
6. Šiaurės Atlanto sutartis;
7. Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutas;
8. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas (ir protokolai);
9. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas (ir protokolai);
10. Vienos konvencija dėl diplomatinės santykių;
11. Vienos konvencija dėl konsulinės santykių;
12. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės;
13. Vienos konvencija dėl valstybių teisių perėmimo sutartims;
14. Vienos konvencija dėl valstybių teisių perėmimo valstybės nuosavybei, archyvams ir skoloms;
15. Ženevos konvencijos dėl karo aukų apsaugos (ir protokolai);
16. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (ir protokolai).
17. Kitos tarptautinės sutartys (<https://www.urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/tarptautines-sutartys/konvencijos/jungtines-tautos>; <https://www.e-tar.lt/portal/index.html>; <https://treaties.un.org/>).

Kiti tarptautinės teisės aktai

1. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija;
2. Deklaracija dėl nepriklausomybės suteikimo kolonijų šalims ir tautoms;
3. Deklaracija dėl tarptautinės teisės principų valstybių draugiškų santykių ir bendradarbiavimo srityje;
4. Rezoliucija dėl agresijos apibrėžimo;
5. Kitos Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos ir Generalinės Asamblėjos deklaracijos, rezoliucijos: <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/>; <http://www.un.org/en/ga/67/resolutions.shtml>
6. Jungtinių Tautų tarptautinės teisės komisijos darbai: <http://legal.un.org/ilc/>
(2001 m. Valstybių atsakomybės už tarptautinės teisės draudžiamas veikas straipsnių projektas: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf;
2006 m. Diplomatinės gynybos straipsnių projektas: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_8_2006.pdf).

Tarptautinių teismų praktika

Tarptautinio Teisingumo Teismo bylos:

1. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1948 m. kovo 25 d. sprendimas *Korfu sąsiaurio* byloje;
2. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1962 m. birželio 15 d. sprendimas *Preah Vihear šventyklos* byloje;
3. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1969 m. vasario 20 d. sprendimas *Šiaurės jūros kontinentinio šelfo* byloje;
4. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1971 m. birželio 21 d. konsultacinė išvada *dėl besitęsiančio Pietų Afrikos buvimo Namibijoje* (Pietvakarių Afrikoje), nepaisant Saugumo Tarybos rezoliucijos Nr. 276 (1970);
5. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1975 m. spalio 16 d. konsultacinė išvada *dėl Vakarų Sacharos*;
6. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1978 m. gruodžio 19 d. sprendimas *Egėjo jūros kontinentinio šelfo* byloje;
7. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1986 m. birželio 27 d. sprendimas Nikaragvos ir JAV byloje *dėl karinių ir pusiau karinių veiksmų Nikaragvoje ir prieš ją*;
8. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1996 m. liepos 11 d. sprendimas byloje tarp Bosnijos ir Hercegovinos bei Jugoslavijos *dėl Konvencijos dėl genocido nusikaltimo prevencijos ir baudimo už jį*;
9. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1996 m. liepos 8 d. konsultacinė išvada *dėl branduolinio ginklo panaudojimo ir grasinimo juo teisėtumo*;
10. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1997 m. rugsėjo 25 d. sprendimas *Gabčikovo-Nagymaros* projekto byloje;

11. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1999 m. balandžio 29 d. konsultacinė išvada dėl *Žmogaus teisių komisijos specialaus pranešėjo imuniteto* nuo teismo proceso;
12. Tarptautinio Teisingumo Teismo 1999 m. birželio 2 d. sprendimai byloje, kurias Jugoslavija iškėlė kai kurioms NATO valstybėms *dėl jėgos panaudojimo teisėtumo*;
13. Tarptautinio Teisingumo Teismo 2004 m. liepos 9 d. konsultacinė išvada *dėl sienos statymo okupuotoje Palestinos teritorijoje* teisinių pasekmių;
14. Tarptautinio Teisingumo Teismo 2005 m. gruodžio 19 d. sprendimas Kongo Demokratinės Respublikos ir Ugandos byloje *dėl karinių veiksmų Kongo teritorijoje*;
15. Tarptautinio Teisingumo Teismo 2010 m. liepos 22 d. konsultacinė išvada dėl *vienašalės Kosovo nepriklausomybės deklaracijos* atitikties tarptautinei teisei;
16. Lietuvos bylos Nuolatiniam Tarptautinio Teisingumo Teisme (1931 m. *Geležinkelio eismo* tarp Lietuvos ir Lenkijos byla; 1932 m. *Klaipėdos krašto Statuto* aiškinimo byla; 1939 m. *geležinkelio Panevėžys-Saldutiškis* byla);
17. Kitos Tarptautinio Teisingumo Teismo bylos / International Court of Justice:
<http://www.icj-cij.org/homepage/index.php>;

Europos Žmogaus Teisių Teismo bylos / European Court of Human Rights:

<http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>.

Tarptautinio baudžiamojo teismo bylos / International Criminal Court:

<https://www.icc-cpi.int/about?ln=en>.

Specialioji literatūra

1. Akehurst, M., Malanczuk, P. *Šiuolaikinis tarptautinės teisės įvadas*. Vilnius: Eugrimas, 2000.
2. Alston, P., Macdonald, E. (eds.). *Human Rights, Intervention and the Use of Force*. Oxford, 2008.
3. Brownlie, I. *Principles of Public International Law*. Oxford: Clarendon Press, 2008.
4. Cancado Trindade, A.A. *International Law for Humankind: Towards a New Ius Gentium*. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2008 (2013).
5. Cassese, A. *International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2001.
6. Clapham, A., Gaeta, P. (eds.). *The Oxford Handbook of International Law in Armed Conflict*. Oxford University Press, 2014.
7. Gray, C. *International Law and the Use of Force*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
8. Isokaitė-Valužė, I. *Jūros erdvių teisinis režimas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2020.
9. Jakulevičienė, L. *Tarptautinių sutarčių teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
10. Katuoka, S. *Tarptautinės teisės šaltiniai*. Vilnius: Registrų centras, 2013.
11. Malcolm, E. *International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2003.
12. Petrauskas, Z., Žalimas, D., Žalimienė, S. *Diplomatinė teisė*. Vilnius: TIC, 2003.
13. Petrauskas, Z., *Konsulinė teisė*. Vilnius: TIC, 2007.
14. Satkauskas, R. *Tarptautinis teisingumas ir Lietuva: Lietuvos bylos Nuolatiniam tarptautinio teisingumo teisme*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2008.
15. Shaw, M. N. *International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
16. Vadapalas, V. *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006.
17. Vadapalas, V. *Tarptautinė teisė: pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
18. Žalimas, D. *Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo 1990 metais teisiniai pagrindai*. Vilnius: Žaltvykslė, 2008.
19. Žalimas, D., Žalimienė, S., Petrauskas, Z., Saladžius, J. *Tarptautinės organizacijos*. Vilnius: Justitia, 2001.
20. Žilinskas, J., Marozas, T. *Tarptautinė humanitarinė teisė. I dalis*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2016.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija;
2. LR ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatymas;
3. LR tarptautinių sutarčių įstatymas;

4. LR valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymas;
5. Kiti LR teisės aktai (<https://www.e-tar.lt/portal/index.html>).

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

1. 1995 m. sausio 24 d. išvada „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“;
2. 1995 m. spalio 17 d. nutarimas „Dėl įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių“;
3. 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas „Dėl draudimo asmeniui, apkaltos proceso tvarka pašalintam iš pareigų, būti renkamam Seimo nariu“;
4. 2014 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. KT11-N4/2014 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso kai kurių nuostatų, susijusių su baudžiamąja atsakomybe už genocidą, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“;
5. Kiti nutarimai (<https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/nutarimai-isvados-ir-sprendimai/138/y2021>).

Europos Sąjungos teisė

Temos

ES konstitucinė ir institucinė teisė

1. *Europos integracijos proceso tikslai ir raida.* Istorinės prielaidos, sąlygojusios EAPB, EEB ir EAEB susikūrimą. Pagrindiniai Europos Bendrijos raidos etapai ir konstitucinio pobūdžio reformos. Europos Sąjungos sukūrimas – pagrindinės Maastrichto sutarties nuostatos. Lisabonos sutartis ir esminės ES sutarties ir Sutarties dėl ES veikimo naujovės.
2. *Europos Sąjungos organizavimo ir veiklos pagrindiniai principai.* ES tikslai ir uždaviniai bei vertybės. Nuostatos dėl demokratinių principų. Suteiktų galių principas. Nuostatos dėl kompetencijos ir numanomų galių principas. Subsidiarumo bei proporcingumo principai. Institucinė sąranga ir pusiausvyra.
3. *Europos Sąjungos institucijų sistema.* Europos Sąjungos institucijų sistema, jų pagrindiniai bruožai, ribotų įgaliojimų doktrina. Europos Vadovų Taryba. Sudėtis, kompetencija, veiklos formos, sprendimų priėmimas ir reikšmė ES politikos formavimui. Europos Parlamentas. Rinkimų tvarka. Kompetencija. Darbo organizavimas. Parlamento dalyvavimas teisėkūros procedūrose. Parlamentinės kontrolės vykdymo būdai. Europos Sąjungos Taryba. Sudėtis, kompetencija. Balsavimo procedūra. Nuolatinių atstovų komitetas (COREPER). Pirmininkavimo Tarybai tvarka. Europos Komisija. Jos sudėtis, narių skyrimo tvarka ir darbo organizavimas. Kompetencija - dalyvavimas teisėkūros procedūrose, deleguotųjų ir įgyvendinimo teisės aktų priėmimas, vykdomosios funkcijos, Sutarčių laikymosi priežiūra. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. Teisėjų skyrimo tvarka, reikalavimai teisėjams. Generaliniai advokatai. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo kompetencija ir jurisdikcija. Pagrindiniai teismo proceso ypatumai.
4. *ES teisės šaltiniai, jų ypatumai; ES teisės savybės ir santykis su nacionaline teise.* Europos Sąjungos teisės teisinė prigimtis. Europos Sąjungos teisės šaltinių klasifikacija ir hierarchija ES pirminė (konstitucinė) teisė. Bendrieji teisės principai kaip ES teisės šaltinis. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai kaip ES teisės šaltinis, precedento problema. Europos Sąjungos tarptautinės sutartys. ES antrinės teisės aktai – teisėkūros ir kiti teisės aktai. Reglamentų teisinės savybės ir įgyvendinimo nacionalinėje teisėje ypatumai. Direktyvų teisinės savybės ir įgyvendinimo nacionalinėje teisėje ypatumai. Sprendimų teisinės savybės ir įgyvendinimo ypatumai. ES teisės ir tarptautinės teisės santykis. ES teisės autonomiškumas, veiksmingumas, pirmenybė (viršenybė), tiesioginis taikymas, tiesioginis ir netiesioginis veikimas.

5. *ES teisės aktų priėmimo procedūros*. Įprastinė teisėkūros procedūra ir speciali teisėkūros procedūra. Delegavimo ir įgyvendinimo procedūros.
6. *Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcija ir kompetencija*. Kompetencijos padalinimas tarp Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo. Prašymo priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjimo procedūra. Nacionalinio teismo samprata, teisė ir pareiga kreiptis dėl prejudicinio sprendimo. Ieškiniai dėl įsipareigojimų nevykdymo. Ieškiniai dėl teisės aktų teisėtumo (panaikinimo). Ieškiniai dėl neveikimo. Ieškiniai dėl žalos atlyginimo.
7. *Europos Sąjungos teisės laikymosi užtikrinimas valstybėse narėse*. Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas. Valstybių narių pareiga užtikrinti Europos Sąjungos teisės viršenybę ir veiksmingumą. Nacionalinių teismų vaidmuo taikant ES teisę (veiksmingumo principas, laikinoji teisių gynyba, nacionalinės teisės darnusis aiškinimas). Europos Sąjungos teisei prieštaraujančio nacionalinio teisės akto netaikymas. Žalos atlyginimas asmenims už Europos Sąjungos valstybių narių daromus Europos Sąjungos teisės pažeidimus. Komisija įgaliojimai užtikrinat Europos Sąjungos teisės laikymąsi valstybėse narėse. Ikiteisminė procedūra ir ieškinys dėl įsipareigojimų nevykdymo.
8. *Pagrindinių teisių apsauga*. Europos žmogaus teisių teismo ir Europos Sąjungos teisminių instancijų santykis. 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos vieta ES teisės sistemoje. ESTT nuomonės. Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartija ir jos taikymo apimtis.

ES materialinė (vidaus rinkos) teisė

9. *Laisvas prekių judėjimas*. Importo ir eksporto muitų bei jiems lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų samprata pagal SESV 28-29 straipsnius. Kiekybiniai apribojimai ir lygiaverčio poveikio priemonės. *Cassis* formulė ir SESV 36 straipsnio nuostatos. *Keck* formulės esmė ir jos santykis su *Dassonville* formule. ESTT praktikos tendencijos šiais klausimais. Tiesioginis ir netiesioginis apmokestinimas vidaus mokesčiais, SESV 110 straipsnis.
10. *Paslaugų teikimo laisvė*. Paslaugų teikimo samprata, paslaugų teikimo laisvės teisinis turinys: diskriminacinio ir nediskriminacinio pobūdžio apribojimų draudimas. Nukrypti leidžiančios nuostatos. Paslaugų direktyva 2006/123. ESTT praktikos tendencijos šioje srityje.
11. *Įsisteigimo laisvė*. Įsisteigimo laisvės teisinis turinys: diskriminacinio ir nediskriminacinio pobūdžio apribojimai, kriterijai, ribojimų pateisinimas. Pirminis ir antrinis įsisteigimas. *Gebhard* formulės esmė. Paslaugų direktyva 2006/123 ir jos taikymas įsisteigimui. ESTT praktikos tendencijos šiais klausimais.
12. *Laisvas darbuotojų judėjimas*. Priimančiosios valstybės piliečių diskriminavimas (atvirkštinė diskriminacija). Profesinės kvalifikacijos pripažinimo principas pagal Europos Sąjungos teisę, įskaitant ESTT jurisprudenciją. Teisininkų įsisteigimo ir paslaugų teikimo laisvė ES. ESTT praktikos tendencijos šiais klausimais.
13. *Laisvas kapitalo judėjimas*. Laisvo kapitalo judėjimo sąvoka; skirtumai tarp kapitalo ir mokėjimų judėjimo; pagrindai, pateisinantys kapitalo judėjimo laisvės ribojimus. ESTT praktikos tendencijos šiais klausimais.
14. *ES piliečių teisė judėti ir apsigyventi Europos Sąjungoje*. Pagrindinės SESV ir ES piliečių direktyvos 2004/38 nuostatos. ES piliečio teisės. Valstybės narės teisė riboti išvykimą ar atvykimą, taip pat išsiųsti ES pilietį iš savo teritorijos. ES piliečio šeimos nariai, jų išvestinių teisių turinys. ESTT praktikos tendencijos šiais klausimais.
15. *Trečiųjų šalių piliečių teisės*. ES teisės aktuose reglamentuojamos trečiųjų šalių piliečių kategorijos. Skirtingų kategorijų trečiųjų šalių piliečių teisės: teisės atvykti, gyvenimo ES, judumo ES, šeimos narių teisės atvykti skirtumai ir panašumai, diskriminavimo draudimo apimtis. ESTT praktikos tendencijos šiais klausimais.

Specialioji literatūra

1. BARNARD, Catherine. Europos Sąjungos materialinė teisė: keturios laisvės, t. 1, 2. Vilnius: Eugrimas, 2005, 2006.
2. CAIRNS, W. Europos Sąjungos teisės įvadas, 1999, Vilnius: Eugrimas.

3. CHALMERS, D., DAVIES, G., MONTI, G. European Union Law: Cases and Materials (3rd edition). Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
4. CRAIG, P.; DE BÚRCA, G. EU Law: Text, Cases, and Materials (6th edition). Oxford: Oxford University Press, 2015.
5. DAVIES, K. Understanding European Union Law (5th edition). Routledge, 2013.
6. Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai (red. G. Švedas, V. Nekrošius, J. Machovenko). Vilniaus Universiteto Teisės fakultetas, 2014.
7. JARUKAITIS I. Europos Sąjunga ir Lietuvos Respublika: konstituciniai narystės pagrindai. Vilnius, *Justitia*, 2011.
8. JARUKAITIS, I. Europos Sąjungos ekonominė konstitucija kaip papildoma Lietuvos Respublikos Konstitucijos dimensija: tyrimų kontūrai. *Teisės problemos*, 2014, Nr. 2(84).
9. KACZOROWSKA, Alina, European Union Law. 2013 / 2011 (3rd edition / 2nd edition), Routledge.
10. LENAERTS, Koen; NUFFEL, Piet Van. European Union Law. 3rd ed. London: Sweet & Maxwell/Thomson Reuters, 2011.
11. Principles of European Constitutional Law (red. Von Bogdandy A., Bast. J.). Hart Publishing, Oxford, 2011.
12. SCHÜTZE, Robert. European Union Law (2nd edition), Cambridge, 2019.
13. STOREY, T., PIMOR, A. Unlocking EU Law (5th edition). Routledge, 2018.
14. TATHAM, A. Europos Sąjungos teisė, Vilnius: Eugrimas, 1999.
15. VADAPALAS, V. (moksl. red.), et al. Europos Sąjungos teisė ir Lietuva. Vilnius: *Justitia*, 2002.
16. VĖGĖLĖ, Ignas. ES teisė. Vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas, Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
17. ŽALTAUSKAITĖ-ŽALIMIENĖ, Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos turinio paieškos. *Teisė*. Vilnius, 2015. P. 57-72.
18. ŽALTAUSKAITĖ-ŽALIMIENĖ, S. Naujausios įsisteigimo laisvės tendencijos ES. Teisė besikeičiančioje Europoje, Liber amicorum Pranas Kūris. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. – P. 885-915.
19. ŽALTAUSKAITĖ-ŽALIMIENĖ, S. Naujausios paslaugų teikimo laisvės tendencijos Europos Sąjungoje. *Jurisprudencija* (Pirmieji Lietuvos narystės Europos Sąjungoje metai: teisinės aktualijos). Mokslo darbai. 2005, Nr. 72(64). – P. 20-30.

Teisės aktai

Europos Sąjungos sutartis
 Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo
 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija
<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=lt>

Teismų praktika

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika
http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/

Sprendimai bylose (pavyzdinis sąrašas):

1. Sprendimas byloje C-1/58, *Stork v High Authority*, (1959) ECR, 17;
2. Sprendimas byloje 29/69, *Stauder* (1969) ECR, 419;
3. Sprendimas byloje C-26/62, *NV Algemene Transport-en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*, (1963), ECR, 1;
4. Sprendimas byloje C-6/64, *Costa v Enel*, (1964) ECR, 585;
5. Sprendimas byloje C-11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH v Einfuhr-und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, (1970) ECR, 1125;
6. Sprendimas byloje C-4/73, *Nold, Kohlen – und Baustoffgrosshandlung v Commission*, (1974) ECR 491;

7. Sprendimas byloje C-34/73, *Fratelli Variola S.p.A. v Administration des finances Italienne*, (1973) ECR, 0981;
8. Sprendimas byloje C-106/77 *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal Spa*, (1978) ECR, 0629;
9. Sprendimas byloje C-145/79, *SA Roquette Frères v French State – Customs Administration*, (1980) ECR, 2917;
10. Sprendimas byloje C-283/81, *Srl CILFIT and Lanificiodi Gavardo Spa v. Ministry of Health* (1982), ECR, 3415;
11. Sprendimas byloje C-14/83, *Von Colson and Kamann v Land Nordrhein-Westfalen*, (1984) ECR, 1891;
12. Sprendimas byloje C – 294/83, *Parti écologiste "Les Verts" v European Parliament*, (1986) ECR, 01339;
13. Sprendimas byloje C-152/84, *Marshall v Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority*, (1986) ECR, 723;
14. Sprendimas byloje *Firma Foto-Frost prieš Hauptzollamt Lübeck-Ost* (C-314/85, ECR, 1987, p. 4199);
15. Sprendimas byloje C-106/89, *Marlaesing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA*, (1990), ECR, 4135;
16. Sprendimas byloje C-213/89, *The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others*, (1990) ECR, I-2433;
17. Sprendimas byloje C-159/90, *The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd. v Stephen Grogan and others*, (1991) ECR, I-4685;
18. Sprendimas byloje C-479/93, *Andrea Francovich v Italian Republic*, (1995), ECR, I-03843;
19. Sprendimas byloje C-194/94, *CIA Security International SA v Signalson SA and Securitel SPRL*, (ECR) 1996, I-2201;
20. Nuomonė 2/94, *Accession by the Community to the European Convention for the Protection of Human Rights*, (1996) ECR, I-01759;
21. Sprendimas byloje C-376/98, *Germany v European Parliament and Council*, (2000) ECR, I-8419;
22. Sprendimas byloje C-285/98, *Tanja Kreil v Federal Republic of Germany*;
23. Sprendimas byloje C-144/04, *Mangold* (2005) ECR, I-09981;
24. Sprendimas byloje C-105/03, *Pupino* (2005) ECR, I-05285;
25. Sprendimas byloje C-39/05 P ir C-52/05 P, *Sweden v the EU Council*;
26. Sprendimas byloje C-207/08, *Babanov* ;
27. Sprendimas byloje C-85/96, *Martinez Sala* (1998) ECR, I-02691;
28. Sprendimas byloje C-184/00, *Rudy Grzelczyk* (2001) ECR, I-06193;
29. Sprendimas byloje C-200/02, *Kunqian Catherine Zhu and Man Lavette Chen* (2004) ECR, I-09925;
30. Sprendimas byloje C-406/04, *Gérald De Cuyper* (2006) ECR, I-06947;
31. Sprendimas byloje C-192/05, *Tas Hagen* (2006) ECR, I-10451;
32. Sprendimas byloje C-301/06, *Airija prieš ES Tarybą ir Europos Parlamentą*;
33. Sprendimas byloje C-555/07 *Kucuckdeveci*;
34. Sprendimas byloje C-112/00, *Schmidberger*;
35. Sprendimas byloje C-36/02, *Omega Spielhallen-und Automatenaufstellungs-GmbH prieš Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn*;
36. Sprendimas byloje C-370/12, *Thomas Pringle prieš Airijos Vyriausybę, Airiją ir Generalinį Advokatą*;
37. Sprendimas byloje C-399/11, *Melloni*;
38. Sprendimas byloje C-293/12, *Digital Rights Ireland Ltd*;
39. 2014 m. gruodžio 18 d. išvada *Dėl Europos Sąjungos prisijungimo prie Europos žmogaus teisių konvencijos*;

Laisvas prekių judėjimas

40. 1979 m. vasario 20 d. Sprendimas 120/78 *Rewe-Zentral AG prieš Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* (Federalinė alkoholio monopolio administracija) (*Cassis de Dijon*)
41. 1974 m. liepos 11 d. Sprendimas 8/74 *Procureur du Roi prieš Benoît ir Gustave Dassonville*;

42. 1993 m. lapkričio 24 d. Sprendimas (sujungtos bylos C-267/91 ir C-268/91) *Bernard Keck ir Daniel Mithouard*;
43. 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimas C-194/94 *CIA Security International SA prieš Signalson SA, Securitel SPRL*;
44. 2007 m. balanžio 17 d. Sprendimas C-470/03 *A.G.M.-COS.MET Srl prieš Suomen valtio ir Tarmo Lehtinen*;
45. 2009 m. birželio 4 d. Sprendimas C-142/05 *Åklagaren prieš Percy Mickelsson ir Joakim Roos*;
46. 2010 m. gruodžio 2 d. Sprendimas C-108/09 *Ker-Optika*.
47. Kiti sprendimai, nurodyti dėstant Europos Sąjungos materialinę teisę ir (arba) konsultacijų metu.

Laisvas paslaugų teikimas

48. 1991 m. liepos 25 d. Sprendimas *Manfred Säger prieš Dennemeyer & Co. Ltd.* (C-76/90);
49. 1994 m. kovo 15 d. Sprendimas *Komisija prieš Ispaniją* (C-45/93);
50. 2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *Laval un Partneri Ltd* (C-341/05)
51. 2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *International Transport Workers' Federation ir Finnish Seamen's Union prieš Viking Line ABP ir OÜ Viking Line Eesti* (C-438/05)
52. 2008 m. balandžio 3 d. Sprendimas *Dirk Rüffert prieš Land Niedersachsen* (C-346/06);
53. 2015 m. spalio 1 d. Sprendimas (sujungtos bylos C-340/14 ir C-341/14) *R. L. Trijber ir J. Harmsen*.
54. 1990 m. kovo 27 d. Sprendimas *Rush Portuguesa Lda prieš Office national d'immigration* (C-113/89);
55. Kiti sprendimai, nurodyti dėstant Europos Sąjungos materialinę teisę ir (arba) konsultacijų metu.

Įsisteigimas

56. 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimas *Reinhard Gebhard prieš Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano* (C-55/94);
57. 1999 m. kovo 9 d. Sprendimas *Centros Ltd prieš Erhvervs- og Selskabsstyrelsen* (C-212/97);
58. 2009 m. kovo 19 d. Sprendimas *Apothekerkammer des Saarlandes ir kt. prieš Saarland ir Ministerium für Justiz, Gesundheit und Soziales* (sujungtos bylos C-171/07 ir C-172/07) (DocMorris sprendimas);
59. 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt.* C-210/06;
60. 2012 m. liepos 12 d. Sprendimas *VALE Építési kft* (C-378/10).
61. Kiti sprendimai, nurodyti dėstant Europos Sąjungos materialinę teisę ir (arba) konsultacijų metu.

Laisvas darbuotojų judėjimas

62. 1982 m. kovo 24 d. Sprendimas *D.M. Levin prieš Staatssecretaris van Justitie* (53/81);
63. Sprendimas byloje 36/74, *Walrave und Koch*
64. 1986 m. birželio 3 d. Sprendimas *R. H. Kempf prieš Staatssecretaris van Justitie* (139/85);
65. 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *Iraklis Haralambidis prieš Calogero Casilli* (C-270/13);
66. 2010 m. kovo 16 d. sprendimas *Olympique Lyonnais SASP prieš Olivier Bernard ir kt.* (C-325/08);
67. Kiti sprendimai, nurodyti dėstant Europos Sąjungos materialinę teisę ir (arba) konsultacijų metu.

Kapitalo judėjimo laisvė

68. 1989 m. gegužės 30 d. Sprendimas *Commission of the European Communities v Hellenic Republic* (305/87);
69. 2000 m. liepos 13 d. Sprendimas *Alfredo Albore* (C-423/98);
70. 2000 m. birželio 6 d. Sprendimas *Staatssecretaris van Financiën v B.G.M. Verkooijen* (C-35/98);
71. 2000 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas *Komisija prieš Belgiją* (C-478/98);
72. 2000 m. kovo 14 d. Sprendimas *Association Eglise de scientologie de Paris and Scientology International Reserves Trust prieš The Prime Minister* (C-54/99);
73. 2010 m. liepos 8 d. Sprendimas *Komisija prieš Portugaliją* (C-171/08);
74. Kiti sprendimai, nurodyti dėstant Europos Sąjungos materialinę teisę ir (arba) konsultacijų metu.

ES pilietybė

75. 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Rudy Grzelczyk prieš Centre public d'aide sociale d'Ottignies Louvain la Neuve* (C-184/99);
76. 2004 m. spalio 19 d. Sprendimas *Kunqian Catherine Zhu ir Man Lavette Chen prieš Secretary of State for the Home Department* (C-200/02);
77. 2006 m. spalio 26 d. Sprendimas *K. Tas-Hagen, R. A. Tas prieš Raadskamer WUBO van de Pensioen- en Uitkeringsraad* (C-192/05);
78. 2011 m. kovo 8 d. Sprendimas *Gerardo Ruiz Zambrano prieš Office national de l'emploi (ONEm)* (C-34/09);
79. 2008 m. liepos 25 d. Sprendimas *Blaise Baheten Metock ir kt. prieš Minister for Justice, Equality and Law Reform* (C-127/08);
80. 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Uwe Rüffler prieš Dyrektor Izby Skarbowej we Wrocławiu Ośrodek Zamiejscowy w Wałbrzychu* (C-544/07);
81. 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Malgožata Runevič-Vardyn ir Łukasz Paweł Wardyn prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją ir kt.* (C-391/09);
82. 2016 m. rugsėjo 6 d. Sprendimas *Aleksei Petruhhin* (C-182/15);
83. Kiti sprendimai, nurodyti dėstant Europos Sąjungos materialinę teisę ir (arba) konsultacijų metu.

Trečiųjų šalių piliečių teisės

84. 2010 m. birželio 22 d. Sprendimas *Aziz Melki ir Sélim Abdeli* (sujungtos bylos C-188/10 ir C-189/10);
85. 2012 m. balandžio 24 d. Sprendimas *Servet Kamberaj* (C-571/10);
86. 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Rhimou Chakroun prieš Minister van Buitenlandse Zaken* (C-578/08);
87. 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimas *Alfredo Rendón Marín prieš Administración del Estado*, C-165/14;
88. Kiti sprendimai, nurodyti dėstant Europos Sąjungos materialinę teisę ir (arba) konsultacijų metu.